

Cerul roșu al amiezii

Traducere din engleză de Alexandra Fusoi

CERUL ROȘU AL AMIEZII

DENUMIRILE SATELOR
DIN ACEASTĂ CARTE
SUNT FICTIVE

KIEV • HARKO
U C R A I N A

*Înaintarea germană
iulie–august 1942*

ODESSA

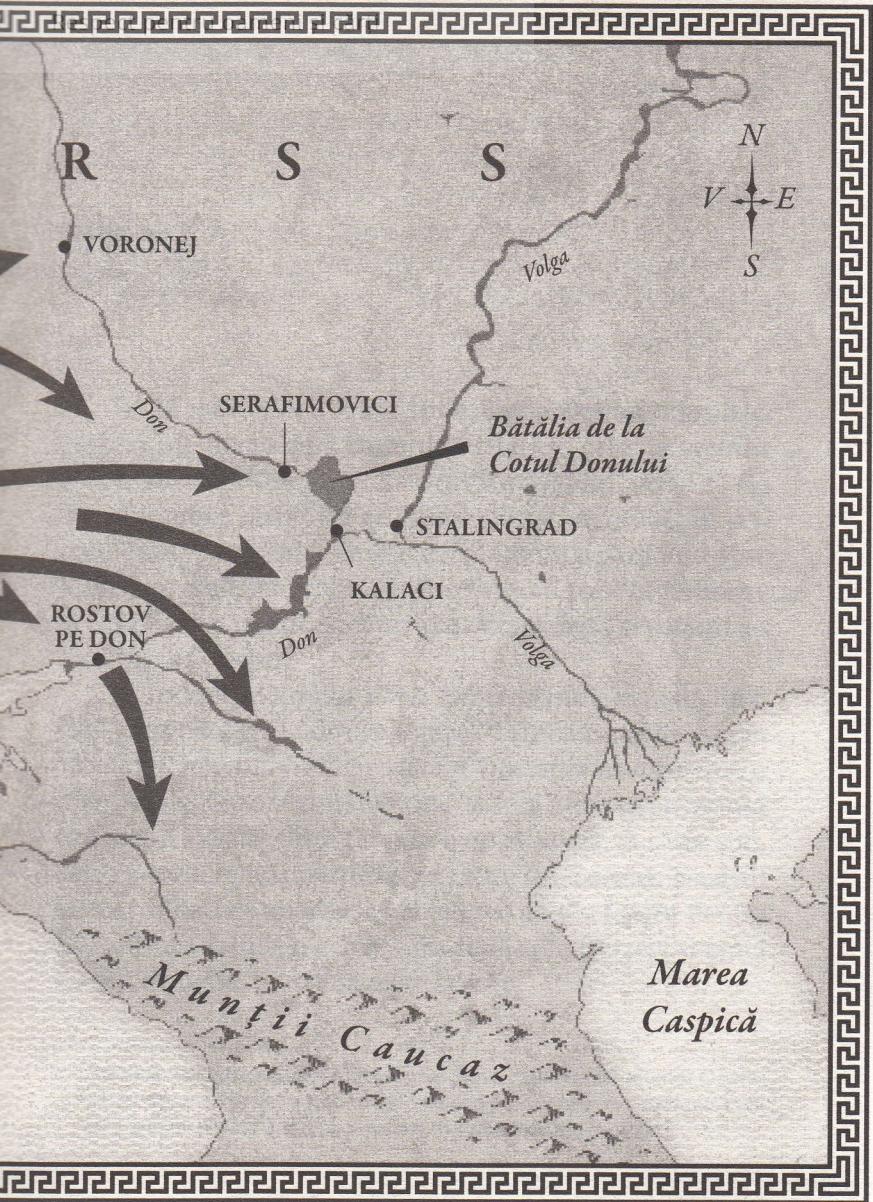
CRIMEEA

Marea Neagră

Nipru

Ma
Az

Prefață

Pe 22 iunie 1941, Adolf Hitler lansa Operațiunea Barbarossa, de invadare a Uniunii Sovietice, care, la vremea aceea, era condusă de dictatorul Iosif Stalin. Avea să fie cel mai feroce război de anihilare purtat vreodată. În primele luni, pe măsură ce germanii înaintau luptând spre Moscova, rușii, luați prin surprindere, au pierdut teritoriu, nenumărați oameni, tancuri și avioane. Însă germanii au fost împinși înapoi.

La începutul anului 1942, Hitler plănuia o nouă lovitură nimicitoare. Stalin se aștepta la încă un atac asupra Moscovei, în schimb Hitler a lansat Operațiunea Albastru¹, o ofensivă de-a curmezișul Ucrainei și apoi peste stepa întinsă din sudul Rusiei, către fluviile Don și Volga, și către sud, pentru a cuceri câmpurile petroliere din Caucaz. Naziștii au fost ajutați de aliații lor: dictatorul italian fascist Benito Mussolini a trimis o armată de două sute treizeci și cinci de mii de italieni, care să ajute la asalt.

---

¹ Operațiunea Albastru (în germană, *Fall Blau*), redenumită ulterior Operațiunea Braunschweig, a fost numele de cod pentru ofensiva strategică din vara anului 1942 a armatei germane în sudul Rusiei. (N.t.)

Respe

În vara aceluiași an, forțele sovietice au fost înfrânte și zeci de mii de soldați au fost încercuiți, în vreme ce grupuri de anticomuniști ruși sau cazaci au devenit trădători și au colaborat cu naziștii. Dacă nemții ar fi pătruns în Caucaz, exista un pericol real să se reunească cu forțele lor din Orientul Mijlociu — iar războiul ar fi fost pierdut.

Curând, între înfrângere și supraviețuire nu mai stătea decât mărețul fluviu Don. Dincolo de Don, pe malul fluviului Volga, se afla un oraș cunoscut astăzi drept Orașul Stalin. Stalingrad.

Acesta a fost momentul de disperare și incertitudine în care intră în război personajele acestui roman...

Prolog

„Numele meu este Nimic, prenumele meu este Nimeni.“

Zicală a deținuților din Gulag

Ordinul nr. 227

A sosit momentul să punem capăt retragerii. Niciun pas înapoi!... Panicarii și lașii trebuie lichidați pe loc... Acestea sunt ordinele Patriei-Mame... Consiliile militare ale fronturilor și comandanții de front trebuie să creeze pe fiecare front între unu și trei batalioane disciplinare (800 de persoane), în care vor fi repartizați ofițerii și soldații care s-au făcut vinovați de încălcări ale disciplinei, cauzate de lașitate sau panică, și vor fi plasați în cele mai dificile sectoare ale frontului, pentru a li se da prilejul de a-și răscumpăra păcatele cu propriul sânge...

Iosif Stalin, comisarul poporului pentru Apărare,
Moscova, 28 iulie 1942.

*Un cazac mergea călare spre un tărâm îndepărtat;
Cu calul peste stepă.
Satul în care s-a născut l-a părăsit pentru vecie.
N nicicând nu se va mai întoarce.*

Cântec căzăcesc

Prolog

Pământul roșu dogorea deja și soarele tocmai răsărea când își încălecară caii și porniră prin stepă, către un orizont care era în flăcări. Există momente în viață când trăiești de la o suflare la alta, de la un imbold la altul, fără să privești nici înainte, nici înapoi, trăind cu o intensitate stranie, iar acesta era un astfel de moment.

Ieșiseră din crângul de plop în care-și petrecuseră noaptea, dormind pe păturile cailor, cu capetele pe desagi, cu degetele încheștate pe pistoale, cu șeile și puștile așezate alături. Caii stătuseră deasupra lor, gustând aerul cu boturile lor moi, urmărindu-și stăpânii, pe care-i cunoșteau atât de bine, cu ochii lor cafenii-închiși.

Căpitanul îi trezi pe rând. Își înșeură caii, strângându-le chingile sub burți, inspectându-le copitele și chiștele, mângâindu-i pe greabăn sau pe gât, vorbindu-le cu glas liniștitor. Caii își scuturau capetele de muștele care-i chinuiau, cu piepturile tremurând, fluturându-și cozile, privind la ceea ce se afla după copaci.

Călăreții cercetau cu neliniște câmpia, fiecare dintre ei știind că viitorul său era la fel de amenințător pe cât era pământul de vast. Strădania lor sub soarele arzător era lipsită

de sens — erau deopotrivă vânat și vânător —, dar gândurile lor nu erau lipsite de speranță, chiar deloc, pentru că fiecare dintre ei aflase deja ce era lipsa de speranță, iar ce era acum era mult mai bine. Aici se puteau izbăvi prin sângele misiunii lor: credeau în asta cu înverșunare și pentru unii dintre ei era primul lucru bun pe care-l făceau în viață...

Se aplecară asupra cailor lor, pe care-i iubeau mai presus de orice, și le dădură puțin nutreț și fân, pe care le purtau în plasele de la șei. Caili aveau nevoie să fie calmați, iar țesălatul, grija iubitoare, rutina atâtor dimineți linișteau animalele.

Discul soarelui colorase cerul într-un galben-rozaliu, dar orizontul din spatele lor era negru precum cerneala, cu un rotocol de fum care se înfoia încet și părea atât de dens, încât semăna cu cupola unei catedrale întunecate. În depărtare, bubuiturile luptei. Era deja cald, era torid, iar pe nasul și buza superioară ale fiecăruia dintre ei se iviseră broboane de sudoare. Bătea vântul, dar și el era fierbinte, un vârtej de paie înnegrite, rămase după seceriș, și pleavă de grâu. Iarba se îngălbenise de la razele aurii, oblice, ale verii de nebiruit.

Pantelimon, cel mai vârstnic din ceata lor, stinse focul de tabără din cursul nopții, călcă în picioare cenușa și puse ibricul în desaga lui, care era un soi de magazin ambulant plin de mâncare, unelte și provizii.

— Să nu arunci niciodată nimic, obișnuia el să spună. Fiecare lucru își are momentul lui, frate, fiecare lucru e folositor până la urmă.

Cazacii își spuneau unul altuia „frate“, așa cum membrii Partidului Comunist își spuneau unul altuia „tovarășe“. Pantelimon, cunoscut de toți drept Panka, îl apăsă pe umăr pe Benia Golden.

— Fii voios, Golden, îi spuse. Stepa e întotdeauna însorită.

Apoi verificară dacă săbiile erau în teci, armele de foc pe umeri, cutiile de zinc, cu muniție, în pungile de piele, pastrama, pâinea, zahărul și păturile făcute sul în desagi. Nu lăsaseră nimic în urmă... nimic, cu excepția cadavrului care zăcea pe panta de lângă ei, cu sângele înnegrindu-i-se pe gât ca o dără de smoală. Benia îi aruncă doar o scurtă privire; se obișnuise cu morții.

— Nu cred c-o să ne ducă dorul, nu-i așa? spuse Mametka cu glasul lui pițigăiat.

Mametka era scund — zicea că are un metru cincizeci — cu buze trandafirii de faun, glas de fetișcană și ochi zglobii de copil, astfel încât criminalii din lagăr îl porecliseră Bette Davis.

Erau rătăciți în spatele liniilor inamice și Benia Golden avea uneori sentimentul că erau ultimii oameni rămași în viață pe lumea aceasta. Însă micul lor escadron nu era o unitate tipică a Armatei Roșii. Erau bărbați condamnați, pe care ceilalți soldați îi numeau *smertniki*, cei sortiți morții. Dar bărbații aceștia nu aveau să moară niciodată în mintea lui Benia. Mai târziu, avea să constate că erau mereu alături de el, plini de viață, în visele lui — așa cum erau în ziua aceea. Unii dintre ei se aflaseră în închisoare pentru că ucisese sau jefuiseră o bancă, alții pentru că furaseră un știulete de porumb, însă mulți pentru simplul nenoroc de a fi fost înconjurați de forțele armate germane. Doar el, Benia, era deținut politic și asta însemna că trebuia să fie și mai prevăzător: „Numele meu este Nimic, prenumele meu este Nimeni“, aceasta era deviza lui. Discreția constituise odinioară o provocare pentru el; acum se aflau cu toții mai presus de controlul Organelor sau chiar al armatei.

Era iulie 1942 și Armata Roșie se descompunea, Rusia lui Stalin se afla în pragul distrugerii, iar neîncrederea și

paranoia din lagăr încă îi rodeau pe fiecare dintre ei. Acum, când străpunseseră liniile inamice, plătind un preț cumplit, când erau în derivă pe marea galbenă, nesfârșită a stepei, mai aveau o singură misiune de îndeplinit.

Benia controlă chinga iepei sale, Șosete Argintii.

— Mai bine să-ți uiți pantalonii și să călărești în pielea goală, decât să-ți uiți chinga, îl învățase Panka, bărbatul mai vârstnic. Dacă nu ți-e chinga strânsă, călărești cu îngerii!

Erau pregătiți. Căpitanul lor, Jurko, făcu un semn din cap:

— Pe cai! Pornim la drum!

Prișcepa, cu părul lui țepos, poleit auriu de la soare, nu-și pierduse voioșia firească, neîmblânzită. Zăngănind din pinteni, se săltă în șa râzând, iar calul lui, Esperanza, la fel de jucăuș și neînfricat ca el, își scutură capul. Benia se minuna de capacitatea lui Prișcepa de a fi fericit, chiar și aici: Nu era acesta darul cel mai de preț din lume? Să fii fericit oriunde.

Urmări cum Panka, care trebuie să fi avut cel puțin șaizeci de ani, atinge cu mâna greabă calului său și îl încalecă pe Almaz¹, fără să-și mai sprijine piciorul în scară. Era cam burtos, dar suplu, puternic, agil. Nu toți erau la fel de blânzi cu caii lor și asta se vedea. Când Garanja se apropie de Frumoasa, iapa își lipi urechile de cap și își mișcă ochii. Toți caii se temeau de Garanja Păianjenul și asta nu era de mirare; și Benia se temea de el. Capul lui diform, boțit, arăta de parcă l-ar fi cioplit din lemn un orb nebun, cu un topor; gura lui era o despicătură stacojie, cu dinți minusculi; era acoperit din cap până-n picioare de un păr negru, lung și lins. Nu se grăbea niciodată, ci se deplasa cu o încetineală

---

¹ Diamant (în lb. rusă în orig.). (N.red.)

mătăhăloasă, în care se aduna întotdeauna energia unei amenințări comprimate. Și apoi mai era Zâmbărețul, cece-nul, care era de la distanță slăbănog, cu trăsături fine și părul acela încărunțit prematur care-i face pe bărbații caucazieni să fie atât de arătoși — până când era suficient de bucuros sau suficient de furios și atunci, gândi Benia Golden, știai cu cine ai de-a face...

Benia era ultimul, întotdeauna ultimul. Dureros de anchilozat, avea coapsele roase și fesele învinețite de la atâta timp petrecut în șa. Învățase să călărească așa cum se cuvine abia în scurta lor perioadă de instrucție și acum își sprijini în scară piciorul stâng, încălțat cu o ciubotă, și se săltă în șa pufăind.

— Ai grijă, tataie!

Tânărul Prișcepa îl apucă de umăr și-l ținu cu o mână de fier, până când Benia își regăsi echilibrul.

Panka, ai cărui perciuni albi și moț de păr erau un indiciu că-și trăise tinerețea înainte de primul război, mesteca tutun și își sugea viguros mustața, ceea ce era de obicei un semn de amuzament.

Bărbații călăreau la fel de diferit cum mergeau, iar caii lor își aveau propriile povești de viață, cu atacuri și retrageri, crize și triumfuri la acest capăt de țară, povești pe care călăreții lor le cunoșteau și le înțelegeau, de parcă ar fi fost copiii lor. Și când porniră la drum, fiecare rosti în șoaptă salutul său.

— *Clop, clop*, flăcău grațios, îi spuse Panka lui Almaz, armăsarului său dereș, în vreme ce Prișcepa se aplecă și suflă peste urechile cu vârfuri albe ale iepei sale Esperanza, pe care aceasta și le ciuli și apoi le lipi de cap încântată.

Benia, un moscovit care-și petrecuse o parte din viață în cafenele spaniole și vile italiene, îi psalmodie cuvinte

de laudă, precum rugăciunile obsesive ale unui rabin, iepei sale trufașe din rasa Don, pe nume Șosete Argintii, care era castaniu-închis, cu o pată albă pe frunte și picioarele din față tot albe, de unde și numele ei. Șosete Argintii își răsuci grumazul lucios către Benia, iar el se întinse înaintea și o cuprinse cu brațele. Iubea acest cal la fel de mult pe cât iubise un om. În afară de aceasta, reflectă Benia, nu avusesese niciodată atâta nevoie de cineva cum avea acum de Șosete Argintii.

Căpitanul Jurko ridică mâna, cu cămașa deja pătată de transpirație și chipiul tras peste ochelari.

— Dacă vă e frică, să n-o faceți, le strigă oamenilor săi. Dacă o faceți, să nu vă fie frică!

Cei șapte bărbați privesc o clipă peste stepa pârjolită. Fețele lor erau deja acoperite de praf: praful le intrase în ochi, în gură, în nări, în haine. Călăreau peste trifoi, lavandă și iarbă, cu un praf înțepător în aer, care le făcea ochii să lăcrimeze.

Căpitanul Jurko își șterse ochelarii și privi în depărtare.

— Mă gândeam la fiul meu, îi spuse lui Benia, cu care avea cel mai mult în comun dintre toți membrii unității sale. Maică-sa îi spune că nu trebuie să fie silitor la școală. Eu dau vina pe ea...

Cât de ciudat i se părea lui Benia să audă pe cineva bodogănind din cauza unor lucruri normale, în mijlocul acestui iad!

Acum Benia începu să se gândească la cadavru. Îl văzuseră cu toții, înțeleseseră ce însemna și nimeni nu rostise un cuvânt, nicio surpriză, nicio întrebare. Doar îl cunoscuseră bine. Dar cunoșteau și moartea la fel de bine. În lagăr moartea venea repede, ca o suflare. Când dădea dezghețul, se ițeau din zăpadă, negre și amenințătoare, cadavre — acolo

unde căzuseră sau fuseseră împușcate în ceafă de vreun gardian. Unii bărbați umblau uneori zile în șir cu moartea pe umeri: era ceva în ochii lor sticloși, în nasurile lor ascuțite, în obrajii lor descărnați, iar a doua zi dimineața zăceau morți pe priciurile lor din barăci, cu gurile căscate. Benia știa că nu avea să lase acest cadavru, cu dărele sale de sânge negricios, să le distragă atenția sau să-i abată de la misiunea lor.

Jurko vorbea mai departe despre cât de leneș era fiul său — despre faptul că nu voia să învețe, că fuma mult și abuza neîncetat de sine. Benia privi în jur. Poate că tovarășii lui pribegi nu aveau să se simtă niciodată acasă într-o familie, așa cum se simțeau în această unitate. De-a lungul și de-a latul stepei, în ambele tabere, niște inadaptați ciudați își găsiseră locul în ierarhiile acestui haos nemilos. Benia se întreba dacă mai existase vreodată pe pământ un moment mai cumplit decât acesta. Jurko era singurul om cinstit din această trupă, singurul care, dacă avea să supraviețuiască, se putea întoarce la un serviciu normal în viața civilă, de contabil sau de director, un bărbat la costum, genul de bărbat pe care-l puteai vedea în metrourile din Moscova, ducând în mână o servietă. Era corect cu oamenii lui și imperturbabil sub focul inamic, iar faptul că nu se obosea să comenteze ce văzuse era dovada felului său cumpătat de a fi.

Câmpia era aproape plană, întreruptă ici-colo de pâlcuri de sălcii sau plopi, dar în rest se întindea în zare o pustietate de ierburi înalte, care uneori se legănau, plină de floarea-soarelui cu capete galbene și fețe negre, un orizont nesfârșit, un cer schimbător, când stacoiu, când galben, când liliachiu: o luminozitate pâcloasă, prăfoasă, granuloasă. Simpla frumusețe a acestei întinderi îi dădea lui Benia senzația că plutește neputincios, o senzația care îi permitea

să trăiască în prezent și să nu încerce să înțeleagă altceva decât faptul că era un bărbat istovit, care tânjea să mai rămână în viață, în mod miraculos, încă o zi.

În depărtare, detașamente de tancuri ca niște libărci de oțel brăzdau praful cafeniu. Se îndreptau spre Don, de unde mai erau nouăzeci și șase de kilometri până la Stalingrad.

Pe cerul sfâșiat de deasupra lor, ceața rară era străpunsă de avioane, Yak-uri se duelau cu Messerschmitt-uri. În apropierea lor, un Storch german urmărea forțele militare rusești, amintind de un pterodactil stângaci, își spuse Benia în sinea sa. Naziștii avansaseră atât de rapid în ultimele săptămâni, încât în stepă domnea haosul. Întregi armate rusești fuseseră prinse în încercuirile germane; mulți trădători dezertaseră în tabăra germană, alții fuseseră lăsați în urmă în stepă. Acolo, în cazanul cu sânge, nu erau doar germani împotriva rușilor, naziști împotriva comuniștilor, ci și ruși împotriva rușilor, cazaci împotriva cazacilor, ucraineni împotriva tuturor și toți împotriva evreilor...

Pe drumuri și în largul stepei, țărani cu căruțe încărcate cu tot calabalâcul lor sărăcăcios se deplasau înainte sau înapoi, istoviți și stoici, derutați de înaintările și retragerile soldaților. Iar în sate, în păduri și în ierburile înalte se ascundeau evrei, oameni rătăciți, care pretindeau a fi asistat la lucruri care păreau incredibile prin răutatea lor. Departe de satele lor mizere din Basarabia sau de marile orașe ale Rusiei, precum Odessa și Dnipropetrovsk, umblau fugari de unii singuri, alergând între câpițe de fân și șuri, în căutarea unui loc sigur.

— Haideți, escadron înainte, spuse căpitanul Jurko, de parcă ar fi fost un escadron complet, de parcă n-ar fi murit atâția dintre ei, de parcă n-ar mai fi fost decât șapte la număr — iar al optulea nu colcăia de muște chiar în spatele

să trăiască în prezent și să nu încerce să înțeleagă altceva decât faptul că era un bărbat istovit, care tânjea să mai rămână în viață, în mod miraculos, încă o zi.

În depărtare, detașamente de tancuri ca niște libărci de oțel brăzdau praful cafeniu. Se îndreptau spre Don, de unde mai erau nouăzeci și șase de kilometri până la Stalingrad.

Pe cerul sfâșiat de deasupra lor, ceața rară era străpunsă de avioane, Yak-uri se duelau cu Messerschmitt-uri. În apropierea lor, un Storch german urmărea forțele militare rusești, amintind de un pterodactil stângaci, își spusese Benia în sine sa. Naziștii avansaseră atât de rapid în ultimele săptămâni, încât în stepă domnea haosul. Întregi armate rusești fuseseră prinse în încercuirile germane; mulți trădători dezertaseră în tabăra germană, alții fuseseră lăsați în urmă în stepă. Acolo, în cazanul cu sânge, nu erau doar germani împotriva rușilor, naziști împotriva comuniștilor, ci și ruși împotriva rușilor, cazaci împotriva cazacilor, ucraineni împotriva tuturor și toți împotriva evreilor...

Pe drumuri și în largul stepei, țărani cu căruțe încărcate cu tot calabalâcul lor sărăcăcios se deplasau înainte sau înapoi, istoviți și stoici, derutați de înaintările și retragerile soldaților. Iar în sate, în păduri și în ierburile înalte se ascundeau evrei, oameni rătăciți, care pretindeau a fi asistat la lucruri care păreau incredibile prin răutatea lor. Departe de satele lor mizere din Basarabia sau de marile orașe ale Rusiei, precum Odessa și Dnipropetrovsk, umblau fugari de unii singuri, alergând între căpițe de fân și șuri, în căutarea unui loc sigur.

— Haideți, escadron înainte, spusese căpitanul Jurko, de parcă ar fi fost un escadron complet, de parcă n-ar fi murit atâția dintre ei, de parcă n-ar mai fi fost decât șapte la număr — iar al optulea nu colcăia de muște chiar în spatele

— Țsta-i de-al nostru, un distrugător de tancuri.

Sau vreun tun:

— Țsta-i de optzeci și opt de milimetri.

Panka știa întotdeauna.

Lui Benia îi pulsa adrenalina în gât, făcându-i palmele lipicioase și stomacul să chiorăie, și o clipă ameți de la căldură. Părinții lui erau acolo, undeva. Uneori era sigur că muriseră și voia să li se alăture, dar astăzi încolți speranța în el și era sigur că avea să-i regăsească. Preț de o clipă, și-o aminti pe femeia pe care o iubise la Moscova. Simți mirosul pielii de pe gâtul Sașenkăi, îi admiră ochii cenușii, mușchii gâtului, care se încordau când făceau dragoste — totul era atât de viu, încât îl durea. Viața după Sașenka era realmente o viață de apoi, redusă la esență: procesul și lagărul. Acum era de câteva luni la război, dar cumva, viața aceasta simplă, lupta aceasta aducătoare de moarte, tovărășia cazacilor și a cailor lor, pe tărâmul florii-soarelui și ierbii, acest imperiu al prafului și sudorii de cal și al uleiului de armă îl făcea să se simtă atât de viu, cum nu-și amintea să se mai fi simțit de multă vreme. Dacă l-ai fi întrebat mai târziu dacă-i fusese frică, ți-ar fi spus:

— Frică? Am fost mai îngrozit decât îți poți imagina.

Dar, în același timp, depășise frica. „Înălțăm un imn“, scria Maxim Gorki, marele scriitor care fusese odinioară atât de binevoitor cu Benia, „despre nebunia celor curajoși.“ Benia se îndrepta călare către uciderea unui om sau poate a mai multor oameni și, presimțind catastrofa, era improbabil că va supraviețui. Dar continua să creadă în norocul lui. Era nevoit să creadă. Ei toți erau nevoiți să creadă.

În țara asta, toți am fost crescuți împreună cu moartea, învățați să ucidem. Moartea a fost cetățeanul cu bocanci și centură ai cărui pași îi auzeam urcând pe scările noastre,

Tropăind prin pădurile noastre, vizitându-i pe vecinii noștri ca să tragă o dușcă de votcă noaptea. Să ucidă — ăsta este un lucru pe care Rusia îl face bine, zâmbi Benia. Da, chiar foarte bine.

Trecând printre florile-soarelui, Șosete Argintii întoarse capul în dreapta, cu urechile ciulite, iar Benia simți cum își scurtează pașii. Voia să-i spună ceva. Panka și Prișcepa descălecau deja, cu cocoșul armelor tras. Benia puse mâna pe pistolul-mitralieră PPȘ-41, care îi atârna pe umăr.

Dacă mori acum, își spuse, ai murit demult...